

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

Öğrencinin Adı-Soyadı: Kağan Durukan
Danışman Öğretmen: Mustafa DEĞİRMEN
Diploma Numarası: D001129-0089
Sözcük Sayısı:3203

Araştırma Konusu: İrfan Orga'nın Bir Türk Ailesi'nin Öyküsü adlı yapıtındaki savaş olgusunun ve ekonomi olgusunun odak figür ve ailesi üzerindeki etkileri.

ÖZ

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı A1 Türkçe dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmamda, İrfan Orga'nın "Bir Türk Ailesi'nin Öyküsü"nü seçtim. Savaş olgusunun ve getirdiği ekonomik sıkıntıları ilgimi çekmiştir ve bunun üstüne başka yazarla gönderme yaparak inceleme yapılmıştır. Odak figür perspektifinden Anadolu kadını, Anadolu insanı ve Anadolu ailesi incelenmiştir. Bunun yanı sıra savaşın sadece yapıttaki aile üstündekini de incelenmiştir. Çalışmamda bu etkiyi incelemek istedim. Çalışmanın giriş bölümünde yapıta ana hatlarıyla değindim, savaşın ve ekonominin aile üstündeki öneminden bahsettim. Savaşın ve ekonominin yanı sıra odak figür ve ailesinin karakteristik özelliklerine de değindim. Gelişme bölümünü üç ana başlıkla inceledim. Bu başlıklarda savaşın aile üstündeki etkisi, ekonomi üstündeki ve sosyal yapı üzerindeki etkisini inceledim. Sonuç bölümünde ise bu yapıtın bana sorgulattığı sorulara yer verdim.

Sözcük sayısı: 118

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	2
GİRİŞ.....	4
1. SAVAŞ OLGUSUNUN EKONOMİ ÜSTÜNDEKİ ETKİSİ.....	5
2. SAVAŞ OLGUSUNUN SOSYAL YAPIYA ETKİSİ.....	8
3. DEĞİŞEN EKONOMİNİN VE SOSYAL YAPININ AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	11
SONUÇ.....	1
KAYNAKÇA.....	18

GİRİŞ

“O rüku olmasa, dünyada eğilmez başlar. Vurulup tertemiz alnından, uzanmış yatıyor. Bir hilal uğruna, ya Rab, ne güneşler batıyor” *Mehmet Akif Ersoy*

Bir global savaş. Birinci Dünya Savaşı! Toplam elli milyon insanın ölümüne sebep olduğu ve bir çok kadının kocasız bir çok çocuğunda babasız kaldığı bu savaş ülkelerin sosyal yapısını, ekonomisini, birliklerini ve toplum dinamiği olan ailelerini büyük oranda değiştirmiştir. Özellikle bir türk ailesini hem psikolojik hemde ekonomik yönde değiştirmiştir ve “Bir Türk Ailesinin Öyküsü”nü oluşturmuştur. İrfan Orga yapıtın odağı olan bu türk ailesini savaşın olumsuz şartlarına karşı dik durabilmeye çalışan bir aile şeklinde işlemiştir. Yapıtın odak figürü İrfan’ın hayatı anlatılarak Birinci Dünya Savaşı’ndaki süreçler ve bu süreçlerin odak figür ve ailesi üstündeki etkileri yansıtılmıştır. Savaş yüzünden eski despotluğunu kaybeden bir babaanne, aileyi bir arada birlik içerisinde tutmaya çalışan bir anne odak figürün penceresinden aktarılmıştır. Başlangıçta zengin bir hayat yaşayan odak figür Birinci Dünya Savaşı yüzünden peşi sıra gelen zorluklarla birlikte yoksul bir hayata geçmiştir Bu geçişte yaşam algıları değişmiştir ve sosyal yaşantıları büyük oranda değişmiştir. Yazar İrfan Orga savaş olgusunun ekonomik ve sosyal etkisini aile kavramını öne çıkararak tüm gerçekliğiyle aktarmıştır.

Bu tez çalışmasında savaş olgusunun ekonomiye ve sosyal yapıya olan etkisi ardından da savaş olgusundan dolayı değişen ekonominin ve sosyal yapının aile üzerindeki etkisi incelenecektir. Odak figürün hayatı, aile içerisindeki ekonomik ve sosyal değişiklikleri anlatmıştır. Bu nedenle değişen ekonomi ve sosyal düzen aynı başlık

altında değişen ekonomi ve sosyal yapının aile üzerindeki etkisi ise farklı bir başlıkta incelenecektir.

Araştırmanın sonucunda ise büyük bir global savaşın toplumun en küçük yapıtaşı olan bir aile kavramını bile nasıl etkilediği sonucuna ulaşılabacaktır.

1) SAVAŞ OLGUSUNUN EKONOMİ ÜSTÜNDEKİ ETKİSİ

Tarihte savaşlar ülkelerin ekonomilerini büyük oranda etkilemiştir. Bazı ülkeler savaşta ekonomilerini en yüksek seviyeye çıkarırlar, bazı ülkeler iflasa sürüklenmiştir. Savaşta ülkelerin iflas sebepleri dış borçlar, askeri yatırımlar veya başka ülkelere verilen ayrıcalıklardan dolayı olabilir. Birinci Dünya Savaşı'nda da Osmanlı Devleti'ni iflas ettiren bu etkenler olmuştur. Gerileme Dönemi'nde olan Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'nda kendisini korumak için ne askeri yatırım yapabiliyordu ne de dış borçlarını ödeyebiliyordu. Bu tür bir mali durumdan kurtulmak için de kendi içerisindeki marketlerde fiyatları iki misline çıkarmıştır. *Yapıt Bir Türk Ailesinin Öyküsü*'nde ise bu durum odak figürün hayatıyla şu şekilde aktarılmıştır:

Babaannem ayrılırken, annemin bütün itirazına rağmen, avucuna bir altın sıkıştırdı. Annem daha yüzük satışından elde edilen paranın bitmediğini ileri sürüyordu. Zavallı anneciğim, o zamanlar paranın değeri ve alım gücü hakkında o kadar az bilgisi vardı ki... Birde üstelik canı bir şey istedi miydi düşünmezdi, ama bu arada elinden gelen birkaç altın birden çıkaracakmış, eh ne yapalım? Savaşın ortasındaydık ve her şeyin fiyatı birkaç misline fırlamıştı. Onun pazarlık yapmasını bilmediğini keşfeden satıcılar tarafından sömürülmekteydi *Bir Türk Ailesinin Öyküsü* 137

Savaş zamanını değerlendirmeye çalışan ‘‘harp zenginleri’’ diye ilerde anılacak olan market sahipleri her dönemde de olduğu gibi halkı ‘‘sömürmekteydi’’. Yazar burada odak figür aracılığıyla savaş zamanında değişen ekonominin odak figürün ailesini nasıl etkilediğini aktarmıştır. Verilen alıntıda asıl vurgulanmak istenen savaşın Osmanlı Devlet’i açısından nasıl iflasa sürüklendiğidir. Eğer bir devletin savaş sırasında kendi içerisinde ki marketlerinde fiyat artışı varsa, o devlet kendi halkına savaş sırasında para ödeyemiyor demektir. Bu da çalışan halkın birdaha çalışmaması ile sonuçlanır. Markete getirilen bir kaç malda savaş sırasında halka iki misli fiyatı ile satılır. Yazar, burada verilen alıntıda dil ve anlatım olarak daha yumuşak ve acıklı bir dil kullanmıştır: *Zavallı anneciğim, eh ne yapalım*. Bu bölümde yazarın bu tür bir dil kullanmasının sebebi toplum içerisindeki bir kaç bireyin daha bu tür bir ekonomik değişimden haberi olmadığını vurgulamak olabilir. Yazar değişen ekonomiyi halk üstündeki etkisiyle anlatmıştır. Ekonomi, özellikle değişen ekonomi soyut kavramlardır. Onları somutlaştıran banknotlar veya paradır. Değişen ekonomi para akışının değişimini gösterir. Para akışının değişimde ancak toplum üstünde ki etkisiyle açıklanabilir. Savaş olgusunun ekonomiye olan etkisini yazar aynı zamanda halkın içinden başka bir aile ile de vurgulmuştur.

Köpek bunlar. Kocam arkada beş çocuk, bir yaşlı ana bıraktı. Ulan, onlara siz mi bakacaksınız, eşek oğlu eşekler? Kocam, sizin gibiler köşesinde otursun diye savaşa götürüldü şimdi karnımızı kim doyuracak? Bir Türk Ailesinin Öyküsü 175

Değişen ekonomi ve halk içerisinde mali çalkantılar odak figürün gözlemediği başka bir aile tarafından aktarılmıştır. Marketlerde ki artan fiyat miktarları o dönemin koşullarında kocasız ve babasız kalan aileleri doyurmamıştır. Saray içerisinde harcanan paraların, her iki alıntıda da görüldüğü gibi, faturası halka kesilmiştir. Yazar, bu verilen alıntıda dil ve anlatım olarak çok sert ve argo içeren bir

dil kullanmıştır: *Köpek bunlar, Ulan, onlara siz mi bakacaksınız eşek oğlu eşekler.* Yazarın bu tür sert ve argo içeren bir dil kullanmasının sebebi değişen ekonomiye karşı tepkisini vurgulamak olabilir. Bir başka sebepte halkın sesini ortaya koymak olabilir.

Bir savaşta mali bakımdan en büyük sorun askeri yatırımlardır. Savaş sırasında yapılan askeri yatırımlar, o anki savaşta hiçbir zaman etkili olmaz, ancak bir sonraki savaşları etkiler. Eğer bir ülke bir savaştan en az zayıyla ayrılmak istiyorsa savaş öncesi tüm kaynaklarını ve gelirini asker ve askeri ekipmanlara yatırır. Hazırlık yapar. *Bir savaş, savaş sırasında değil savaştan önce kazanılır.* (Helmuth von Moltke). Genelde bu tür durumlarda savaşa katılacak tüm ülkeler bir ekonomik kriz içerisine girer; ‘ market enflasyonu’. Bu krizden de ancak savaşı kazanacak olan ülke kurtulur. Birinci Dünya Savaşı’nda gerek ekonomisinden dolayı olsun, gerekse toprak kayıplarından dolayı olsun, ‘Hasta Adam’ tabiriyle anılan Osmanlı Devleti duraklama döneminden beri askeri yatırım yapmamıştır, yapamamıştır. Daha sonrasında büyük global savaş Birinci Dünya Savaşı başladığında Osmanlı Devleti askerlerine, subaylar hariç, bir ayakkabı bile verememiştir. Yazar İrfan Orga yapıtında yine odak figür ‘İrfan’ penceresinden bu durumu şu şekilde vurgulamıştır.

Askerlik kıyafeti yakışmış mı? Babam şefkatli bir sesle cevap verdi: Üzerinde üniforma falan yoktu. Herkes kendi kıyafetiyle, omuzuna bir torba atmış, öyle yuruyor. Bazılarının ayağında ayakkabısı bile yok’’

2.) SAVAŞ OLGUSUNUN SOSYAL YAPIYA ETKİSİ

Savaşın sosyal yapı üzerindeki etkisi insanlar üzerindeki savaş psikolojisiyle eş değerdir. Savaş psikolojisi ne kadar toplumdaki bireylere işlemişse sosyal yapı ve insan ilişkileride o kadar dağınıktır. Savaşın bir fiil içinde olanlar ölüm kalım

kaygısı içerisinde olurlar. Heleki savaştan sağ çıkan birey hayatı kendisi için anlamsızlaştırır ve “bundan daha vahşi bir şey olamaz” diyerek hayatına devam etmeye çalışır. Savaşı dışarıdan izleyenler ise çaresizliğe kapılır. İçlerinde savaşa karşı sinir, üzüntü ve bunun sorumlularına karşı bir öfke bulundurur. Savaşı dışarıdan izleyenler bir şey yapmak isteyip yapamama ile tanşır. Savaşı dışarıdan izleyenlerde isyan, korku ve büyük oranda bekleyiş vardır. Savaş sonrasındaki savaş psikolojisi ise bir Alman Atasözü ile şu şekilde açıklanmıştır:” Büyük bir savaş, ülkeyi üç orduya bırakır; sakatlar ordusu, yas tutanlar ordusu ve hırsızlık ordusu.”

Yapıtta genel olarak odak figür ve kendi ailesi üstünden savaşı dışarıdan izleyenin psikolojisi ve o sıradaki toplumun sosyal yapısını ve durumunu vermiştir. Yapıtta Alman Atasözü’ne benzer olarak odak figür İrfan’ın penceresinden savaş sırasındaki psikoloji şu şekilde aktarılmıştır: *Ölüm. Her tarafta bu sözcük yankılanıyor. Dünyamız ağlayan kadın sesleriyle doluverdi. Sokaktaki bütün evlere oğulların, babaların, kocaların, ölüm haberi geliyor. Evlere gelen ölüm haberleri aynı Alman Atasözü’nde de olduğu gibi bir ‘yas ordusu’ yaratmıştır ve yazar yapıtta sosyal yapıya vurulan ilk darbeyi yapıtında toplumun bireylerini savaş psikolojisine sokarak indirmiştir. Yapıtın ileriki bölümlerinde daha da sık karşılanacak olan bu durumun başlangıç sebebi ‘ölüm’dür. İnsanları değiştiren toplumun dinamiği olan bireyleri değiştirip sosyal yapının düzgün ilişkilerle kurulmuş olan çarklı yapısını değiştiren ‘ölüm’dür. Bu değişim yapıtın ilk bölümlerinde sosyal yapının bağları olan memur-sivil ve tüccar-alıcı ilişkisini olumsuz yönde etkilemiştir. Yapıtta memur-sivil ilişkisi artan ölüm oranıyla memurları ilgisiz doğal olarak sivilleride nefret boyutuna sürüklemiştir.*

Her şeyi nereden bilsinlermiş. Kocasının öldüğünü öğrenmek yetmiyor muymuş? Bu zalim ilgisizlik karşısında ezilen annem yalvarmış memura, biraz daha bilgi versin diye. 'Ama emin misiniz' diye sormuş. 'Şimdiye kadar bu konuda resmi bir açıklama almadım. Bugün buraya gelmeseydim, Allah bilir, daha da almayacaktım.'. Memur aynı duygusuzlukla annemin lafını kesmiş: ' Hanım anlamıyor musun, kocan ölmüş işte. Bu kadar ölü varken herkesi önceden nasıl haberdar edelim.

Yapılan bu ‘zalim ilgisizlik’ memur-sivil olumsuz yönde etkilemiştir ve sebebi savaş psikolojisidir, temel kaynağı ise ‘ölüm’dür. Yazar burada odak figür penceresinden sosyal yapının nasıl çöktüğünü ve artan ölümlerin toplumu nasıl değiştirdiğini memur-sivil ilişkisiyle anlatmıştır.

Yazar sosyal yapının değişimini ve oynanan büyük oyunları aynı zamanda aile içerisindeki konuşmalarla da aktarmıştır. Savaş sırasında aile ayakta durabilmek için halkın durum analizlerini yapmışlardır. Yapıtın bir bölümünde memura, kendisine olan ilgisizliğinden dolayı sinirlenen bir başka kadın, polisler tarafından yakalanmış ve bağıra çağıra dışarı atılmıştır. Bunun üstüne odak figürün annesi şunları söylemiştir:

'Haklıydı kadın çok haklı' dedi. 'Öyle sokak kadını falan zannetmeyin. Kışkırtma olmasaydı bunları söylecek tipte bir insan değildi. Bu savaşı biz istemedik. Hüsnücüğüm,' 'Bir avuç kaprisi uğruna memleket felakete sürükleniyor' dediğinde ne doğru söylemiş.

Yazar burada odak figürün annesinin düşüncelerini aktarmıştır ve aslında burada annedeki savaş psikolojisini vermiştir. Yazarın kullandığı dil yumuşak ve çaresizdir. Odak figürün ölen babasının sözünü kullanarak aslında annenin ne kadar yıpranmış ve çaresiz olduğu anlatılmıştır. Sosyal yapının bağlarını hala bir

tutmaya çalışan odak figürün annesi polisler tarafından dışarı atılan kadını da savunmuştur. *Annem olanları anlatırken hem o kadının hesabına, hem de tüm kadınlar adına heyecanlanmıştı.* Aynı zamanda yazarın burada odak figürün babası üzerinden aktardığı *Bir avuç adamın kaprisi uğruna memleket felakete sürükleniyor* cümlesi Jean Paul Sarte ‘nin söylemiş olduğu *Savaşı zenginler çıkarır, yoksullar ölür* cümlesine benzemektedir ve her ikisinde savaş psikolojisi içerisinde olan insanlar tarafından söylenmiştir.

Yazar yapıtımdan aile içerisindeki konuşmaları ve ilişkileri kullanarak aslında toplumun psikolojisine göndermeler yapmıştır. Memurlarla yapılan konuşmalar olsun, dışarıdan dinlenen toplum içerisindeki kadının öfkesi olsun, yapıttaki bu örnekler memur-sivil ilişkisinin çöktüğünü ve insanların çaresizlik üstüne kurulu bir yaşantıları olduğu analizini vermektedir.

Sonuç olarak gerek savaş içi, gerek savaş dışı insan psikolojisi doğal olarak çökmüştür. Aslında bundan dolayı sosyal yapı bozulmuştur. Memur- sivil ilişkisinin yürümemesi devletin ilgisizliğini gösterir, bu durumda sosyal yapıyı etkiler. Toplumun çaresizlik içerisinde oluşu ve savaş içindekilerin ölüm korkusuyla dolması, savaş dışındakilerin de sinir, üzüntü ve nefret içerisinde oluşu toplum ilişkilerini bozar. Bu durumda yine sosyal yapının bozulmasıyla sonlanır, çünkü kurulmayan düzenli ilişkiler toplum içerisinde tartışmaya ve düzensizliğe yol açar. Toplumun temel taşı olan bireyler isyan teşebbüsünde bulunurlar. Yazar, yapıtta tarihin her bölümünü odak figürün ailesi ile betimleyerek anlatmıştır.

Artan ekonomik sorunlar, ‘fiyatların iki misline çıkması’, insan ilişkilerinin bozulması; aile içerisinde psikolojik, ekonomik ve siyasi olarak bir bunalıma sokmuştur. Aile içerisindeki yaşam algısı değişmiştir ve bu durum kişiliğine yansımıştır.

3) DEĞİŞEN EKONOMİNİN VE SOSYAL YAPININ AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Değişen ekonomi ve sosyal yapının değişimi savaş olgusu ile açıklanmıştır “Bir Türk Ailesi’nin Öyküsü”nde. Bu Türk Ailesi’nin psikolojik, ekonomik ve siyasi savaş öncesi ve savaş sonrası olarak ikiye ayrılır. Savaş öncesi zengin bir hayat yaşarken savaş sırasında ve sonrasında üst üste talihsizlikler geçirerek daha yoksul bir hayat yaşamışlardır. *Birinci Dünya Savaşı’yla zenginlikten yoksulluğa itilen bir ailenin yürek parçalayan öyküsü...*(Maureen Freely, The Guardian). Yapıtta savaş öncesi ailenin durumu odak figür İrfan penceresinden şu şekilde aktarılmıştır.

Çocukluk anılarında sesle görüntü biribirini tamamlar. Denizin sesini, bahçeye açılan terasta kahvaltı eden büyüklerimin konuşmalarını hiç unutamam. Her sabah, güneş ışıkları alçak tavanlı odamın duvarlarında oynasırken uyanırdım, içime bir mutluluk dolardı. Eve giren aydınlık güneş, bahçenin terasında yapılan kahvaltılar ve her sabah güneşin aydınlığının getirdiği mutluluk.

Odak figürün ailesinin ve kendisinin savaş öncesi aslında ne kadar mutlu ve huzurlu olduğunu gösterir bu alıntı. Evin içerisindeki hizmetçiler, aşçılar ve şoförler ailenin ne kadar zengin olduğunu gösterir. Savaş öncesi, aile bireylerinin her birinin kendisini anlattığı bir kişilik vardır. Örnek olarak odak figürün babaannesi savaş öncesi aile içerisinde despotluğu ile tanınan bir figürdür. Genelde aile içerisinde yapılan işlerin kendi istekleri doğrultusunda gelişmesini ister ve bu durum onun için tersine işlerse genelde karşısındakini küçük düşürmeye çalışır.

Hamam sahipleri babaannemin kaprislerine alıştılar; ne zaman istese ona oda bulurlardı. Bu iş için gerekirse bazı müşterileri tutmuş oldukları odalardan bile

çıkartırlardı. Babaannem gibi bir kadını gücendirecek değiller ya! O da bunun farkındaydı ve zamanında başkalarının hakkına saldırmaktan çekinmezdi. Gören de sanırdı ki saraylı soyundan.

Odak figürün babaannesinin kaybetme korkusu da aynı zamanda değiştirmiştir onu. Oğullarını kaybetme korkusu onun despotluğunu köreltmış ve sinirli huysuzluğunu köreltmıştır.

Babaannenin sesi çıkmıyordu. Bu ilk göz ağrısı, sevgili oğluna gözlerini dikmiş, sanki doyamıyormuş gibi bakıyordu. Öyle sulugöz, çitkırıldım kadınlardan değilidi asla, ama o gün gözyaşlarını güçlkle zapt ettiği belliydi. Sabıyorum, savaşın ailesine yapabileceği zararlı ilk defa o gün aklından geçirmekteydi. Toplum ilişkileri, kurallar ve kadın dedikoduları ile dolu olan dar dünyasının dışına ilk defa olarak bir göz atmış ve uçsuz bucaksız evren içindeki bilgisizliğini ve çaresizliğini ancak şimdi fark etmişti. Kendi oğullarını kaybetmek

Odak figürün annesi de savaş öncesi eşine ve çocuklarına bağlı olan ve hatta ileri görüşlülüğü ile tanıtılmış bir karakterdir. *Yaşamı kocasının evinde bir süs olmaktan öteye gitmiyordu, ama o bundan yakınmazdı, üstelik çokta mutlu görünürdü.* Odak figürün annesi ütünden aynı zamanda Osmanlı dönemindeki kadının toplumdaki yeri ve savaştan sonrak, hali de betimlenmiştir. Bu dönemde kadının kendine has özgürlüğü yoktu. Burda yazarın annesi kendi özgürlüğünü korumayı başarmış.

Kemalist ilkelerin öncülerinden desek yalan olmaz. Atatürk Türk kadınına özgürlüğünü vermezden çok önce, o kendi özgürlüğüne sahip çıkmıştı. Bu nedenle etrafındakiler laf edecekmiş, umrunda bile değil.

Yapıtta odak figürün annesi üstünden yazarın kendi çağının bütün özelliklerinin aktarılması yazarın kendi çağı hakkındaki yetkinliğini gösterir. Aynı zamanda yapıtta bu durum şu şekilde de açıklanmıştır.

Onu yaşmağından tanımuştım. Sokaktaki başka kadınlar peçeli kara çarşafa bürünürler, bu kıyafetlerin içinde umacı gibi görünürlerdi. Çok şükür ne babaannem, ne de annem rağbet ederdi bu çarşaflara.

Yazar burada aynı zamanda gelenek ve modernin çatışmasını da sunmuşur okurların gözleri önüne.

Savaş öncesi, odak figürün kendi penceresinden tanıtılan bu "Türk Ailesi" oldukça huzurlu görünmektedir ve güneşin aydınlığının getirdiği mutluluğu yaşamaktadır. Yapıttaki sosyal ve ekonomik değişimler savaş sırasında başlamaktadır.

Gene o korkunç, insanı rahatsız eden sessizlik. Bu konuşmalar bizi bekleyen değişikliklerin ilk habercisiydi. Gözlerim yaşlarla doluyor, içimdeki güven duygusunun gitgide azaldığını hissediyorum. Ve yalvarıyorum Allah'a, her şeyin olduğu gibi kalması için. Amcamla balığa gittiğimiz, uskumru yakaladığımız ve şarkılar söyleyerek eve döndüğümüz dün hep sürsün.

Hiç bir değişiklik istememek her şeyin eskisi gibi olmasını istemek odak figürün en doğal hakkıdır yapıta göre. Aslında onun için önemli olan ailedir ne değişen ekonomi ne sosyal yapı. O sadece ailenin dağılmamasını istiyor.

Değişen ekonomi aslında aileyi sosyal ve psikolojik yönden etkileyen önemli bir etkidir. Üst üste ekonomik başarısızlık geçiren ve yerli sermayeyi bırakıp kapılarını sıcak parayla dolu yabancı sermayeye açan Osmanlı Devleti kendi içerisindeki bir çok yerli şirketin kapatılmasına sebep olmuştur. Bu sebepten dolayı kapanmayan diğer yerli şirketlerin kapanmasının sebebi de şirketin

başındaki insanın Birinci Dünya Savaşı' na katılması olmuştur. Odak figürün ailesinin başına gelen durumda budur yapıtta. İrfan'ın babası ve amcası yaş dolasıyla askere alınmışlardır. İrfan'ın babası ileri görüşlü bir insan olduğu içinde savaş sırasında kendisinin eve para getiremeyeceğini tahmin etmiştir ve kendi ailesini kalan parayla yetinebilecek düzeyde, eski eve oranla daha küçük olan, başka bir eve yollanmıştır. Ayrıca İrfan'ın dedesinin kurduğu iş savaş döneminde İrfan'ın babası tarafından satılmıştır ki ailenin elinde biriktirebileceği para bulunsun diye.

Eğer bu zor dönemi kazasız belasız geçirmek istiyorsak, satmalıyız. Babam vefat ettiğinde işi büyütme hevesindeydim, ama zaman kötü. Yarabbim, bunları size anlatabilmek kolay değil. Anlayamazsınız ki! Her şey berbat. İşçiler, ihracati dış piyasadaki durum... Avrupa'daki son savaş da üstüne tuz biber ekti.

Hüsnü doğru söylüyor, anne. O hangar gibi evi satıp ufak bir yere taşının. Ayrıca erzağınızı düzün. Fiyatlar yükseliyor. Köylüler ise buğday istifine başladılar. Şimdiden tedbirinizi alın ki, yarın dükkanlar boşalınca siz de; Şevkiye de rahat edersiniz.

İleri görüşlülüğü ile tanıtılmış olan İrfan'ın babasının ve amcasının dedikleri tek tek olmuştur. Fiyatlar iki misline çıkmıştır, aile zenginlik içerisinde oturdukları evi satmışlardır ve taşınmışlardır. Savaş olgusunun getirdiği değişen ekonomi önce ailenin varlığını satmasına daha sonrasında küçülmesine sebep olmuştur. Değişen ekonomi toplumu etkilediği kadar bu savaşta bir zengin " Türk Ailesi"ni bile etkilemiştir. Yapıtta artan fiyatlar ve enflasyon yüzdesinin artışı aile odağına göre dış ekonomidir. Ailenin kendi iç ekonomisi ise artan fiyatlara bir müddet sonra yetişememiştir ve bir talihsizlik sonucu tüm varlıkları yok olmuştur. Ailenin kurtulması için atılan ilk stratejik adım odak figür İrfan'ın babası Hüsnü

tarafından atılmıştır. Atılan bu adım ailenin küçülmesi ile kalan paranın yetmesi arasında ters bir orantı olması ile savunulmuştur. Yapıtta bu strateji aileyi Hüsnü'nün ölümünde bile kurtarmıştır. Ancak, yapıtaki en yüksek tırmanış noktası tüm duyguları bir arada toplayan ve okuru kendi tarihi hakkındaki bilgileri aktaran yer, taşınılan yeni küçük evin yanması ve ‘‘para’’ ve ‘‘mücevher’’lerin kül olması ailenin iç ekonomisini çökertmiştir.

Annem Muazzez'I kucağıma yatırdı ve sırtını küçük ağacın gövdesine verdi. Öyle acınacak bir halde ki, duygulanmamak elde değil. ‘‘Paramız’’ diyordu takılmış bir plak gibi ‘‘ Ya mücevherlerim?’’, ‘‘ Annem beni duymadan, dinlemeden, düşe kalka, geriye, eve koşuyordu.

Yapıtın bu bölümünde aslında yanan paralar ve mücevherler kül olan umutları temsil ediyor olabilir. Çünkü yapıtın bu bölümünün öncesine fiyatlar tavan seviyeye ulaşmıştır ve para ve mücevherler bu ekonomik bunalımdan kurtulmak için bu ailenin tek umudu olmuştur. Odak figür İrfan'ın annesinin ‘‘mücevherlerim’’ ve ‘‘paralarım’’ diye yakarması ve ardından paraları kurtarmak için yanan eve doğru koşması aslında umuda koşuş olabilir.

Alınan bütün önlemler, bütün uğraşlar ve bütün stratejiler boşa gitmiş olsada aslında o ‘‘Türk Ailesi’’ ni ayakta tutan şey Anadolu'nun kökenlerinden gelen ve her Türk'ün kromozomlarına kadar işlemiş olan ‘‘umut’’ tur. Eski Türk Atasözü'nün de dediği gibi ‘‘Umut fakirin ekmeğidir.’’. Bu yapıtaki aile o ekmekten küçük ısırıklar alarak ayakta kalabilmeyi başarmışlardır en kötü günlerde. Hayatlarının ‘‘Bir avuç insanın kaprisi’’nden dolayı çökmesine izin vermemişlerdir. Her defasında bir Anadolu ateşi gibi bir Anka Kuşu gibi tekrardan doğu vermiştir bu aile. Öfkelerini, nefretlerini ve duygularını bir kenara koymuşlardır ve akla mantığa göre hareket etmeyi başarmışlardır.

SONUÇ

Modern savaşlar, post modern savaşlar, rejim değişiklikleri, ekonomik çalkantılar, askeri darbeler, ölümler, sefillikler, talihsizlikler, alçalışlar, yükselmeler, ölümler, dirilişler giderek Hegel'in dialektik tezini oluşturmuştur. Bu tez sayesinde " Bir Türk Ailesi'nin Öyküsü" dahada anlamlı bir hal almıştır.

Karşıtlıklar sayesinde yürüttüğümüz bu hayat aslında bizi tembel gördüğü zaman Tanrı'nın verdiği bir işaret mi? Yaptığımız bu tembelliği az da olsa hak etmiyormuyuz ama. Hüsnü babasının kurduğu şirketi yapıtta büyük azimle ve hırsıyla yürütmüştür. Peki neden bu çöküntü ve talihsizlik? Tarih sayfaları hep insanlık kaybetti diye yazmak zorunda mı? Yoksa biz hep böyleydikte "tarih tekrardan ibaret" miydi? İnsanın çöküşü bu yapıtta hiç yokmuş gibi gelsede okur evin yanmasıyla çöktüğünü hissetmiş olabilir. Peki toprak için para için değer miydi bu savaş. Bütün dünya düzeni değişti ve düzen arayışlarına birlik arayışlarına gidildi. Globalleşmek bu kadar mı önemliydi? "Bir avuç insanın kaprisi" nasıl olurda elli milyon insanın hayatına bedel olur. İşin psikolojik boyutu bir dünya iken bir ekonomik bunalımların insanları vurması ne içind? Yoksa Georga Orwell'in de yazdığı gibi "Büyük Birader" bizi mi izliyor.

Aslında yapıt her ne kadar yazarın hayat hikayesini de anlatsa bize kendi döneminin kirliliğini ve kara günlerini aktarmıştır. Kendi perspektifi üzerinden globalleşmeye çalışan insanların başka insanların hayatlarını gözlerinin yaşına bile bakmadan nasıl yok ettiğini anlatmıştır. Çağın durumunu, ekonomik düzeyinden sokakta ki insanın düşüncelerine kadar ayrıntılarıyla vermiştir, ve bunları yaparken kurguyu, olay örgüsünü kendi ailesi odağında yapmıştır. Bu durumda yazarın bulunduğu çağdan haberdar ve yetkin bir yazar olduğunun göstergesidir. Dili sade kullanarak duygulara çok yönelmemeye çalışmıştır.

Bunun sebebi kendi nefretinin duygularının asla mantığının önüne geçmeyeceğinden kaynaklı olabilir. Her ne kadar odağı kendi ailesinde tutsada yazar bütün bir topluma seslenmeyi başarabilmiştir. Kendi aile üzerinden Türk halkına bir ayna tutmuştur.

Anadolu kadının büyük savaşı da aynı zamanda anlatılmıştır bu yapıtta. Savaş sırasında hayat arkadaşını, evinin direğini kaybeden binlerce Anadolu kadınının öyküsü yapıtta İrfan Orga'nın annesi tarafından sunulmuştur okurlara. Bir kurtarıcı ya da bir kahraman beklemediği gibi her kötü durumda Anadolu kadınının nasıl ayakta kaldığı yapıtta her satıra işlenmiştir. Ne ekonomi, ne savaş ne de ölümler çökertebilmiştir Anadolu kadını. Birinci Dünya Savaşı'nda yapıta göre aslında savaşıçinde olmayan Türk kadınları ayakta tutmuştur ülkeyi. Memurların yaptığı hataları ortaya koymuşlardır ve büyük başların kötü emmelerini ortaya atmışlardır. Ancak bu kadar küçük insanların yapabilecekleri tek şey kendi küçük hayatlarını idame ettirmektir.

Sonuç olarak yazar hem dil ve anlatım hem de anlatım biçimi ile okurlarına dönemin acınası durumunu, yaşanan sefillikleri, devlet dairelerindeki aksamaları, "Bir avuç insanın kaprisi" uğruna harcanan hayatları kısacası savaşı ayrıntılarıyla aktarmıştır okurlarına.

KAYNAKÇA

Orga, İrfan. Bir Türk Ailesi'nin Öyküsü(12.Basım). Everest Yayınları

